

V skladi z »goriškim duhom«

»Italija in Slovenija med Osi-
mom in Evropo« je bila tema po-
govora za »okroglo mizo«, ki ga je
priredil krožek (katoliški) »Fron-
tiera aperta« (Odprta meja) v po-
nedeljek, 12. t.m., v Gorici. Tako
tema kot imena razpravljalcev,
med katerimi sta bila bivša zuna-
nja ministra, so v goriško sejem-
sko dvorano privabila veliko po-
slušalcev. Med udeleženci večer-
a je bilo tudi lepo število Slo-
vencev, predvsem iz Gorice.

Od izvajanj posameznih go-
vornikov so našo pozornost pri-
tegnila — kot je naravno — pred-
vsem tista, ki so neposredno za-
devala našo manjšinsko proble-
matiko.

Tako je bivši poslanec in bivši
podtajnik v finančnem ministr-
stvu, zdaj viden predstavnik Ljud-
ske stranke v Trstu, Coloni dejal,
da njegova stranka ne dela nobe-
ne razlike med pripadniki slo-
venske manjšine glede na pokra-
jino, kjer bivajo. To bi pomeni-
lo, da je treba z zakonom zašči-
titi tudi Slovence v videmski po-
krajini. Znano je namreč, da jih
je uradna Italija, med drugimi
predvsem nekdanja krščansko-
demokratska stranka, doslej ime-
la za ljudi »starega slovanskega
porekla«. Ti naj bi celo ne razu-
meli knjižne slovenščine.

Pomembna in zanimiva so bi-
la izvajanja senatorja Darka Bra-
tine, ki je skoraj celotni svoj po-
seg posvetil manjšinskim proble-
mom. Ti po njegovem sploh ne
bi smeli biti predmet obravnavanja
na ravni dveh držav (Italije in
Slovenije), kajti pripadniki slo-
venske manjšine v Italiji povsem
upravičeno zahtevajo prevsem od
lastne države, naj zaščiti oziroma
zavaruje njihovo narodno bit,
njihovo jezikovno in kulturno
identiteto. Enako bi morala rav-
nati Slovenija s svojo italijansko
manjšino. Senator Bratina je tu-
di poudaril specifičnost begun-
skega problema, ki ga zato ne bi
smeli mešati z manjšinskim, saj
se na ta način še bolj zapleta že
tako kočljiva zadeva.

Na poslušalce so naredila glo-
bok vtis izvajanja bivšega slo-
venskega zunanjega ministra Pe-
terleta, ki so ga prireditelji bili

DRAGO LEGIŠA

Lojze Peterle in Martin Breclj na obisku v Rimu

V središču pozornosti nerešeni problemi slovenske manjšine

Nerešena vprašanja slovenske
manjšine v Italiji so bila v središču
številnih srečanj, ki jih je pred dnevi
imel v Rimu predsednik SKD Lojze
Peterle s predstavniki italijanskega
političnega vrha in katerih se je na
njegovo vabilo udeležil tudi politični
tajnik Ssk Martin Breclj. Beseda je
tekla o nujnosti obnovitve državnih
prispevkov za ustanove in organiza-
cije slovenske manjšine, o nujnosti
njene organske in pravične zakonske
zaščite, pa tudi o pravici do ohranit-
ve in neoviranega razvoja gospodar-
skih dejavnosti Slovencev v Italiji.
Vidni predstavniki manjšinskih, levi-
čarskih in sredinskih strank so se ob-
vezali, da bodo podprli predlog za glo-
balno zaščito, ki ga je izdelala sama
manjšina.

V finančnem zakonu za leto 1995
bo 8 milijard lir za ustanove in orga-
nizacije slovenske manjšine v Italiji.
Tako sta med drugimi zagotovila na-
čelnik skupine Naprej, Italija! (FI) v
senatu Enrico La Loggia in načelnik
skupine Krščanskodemokratskega cen-
tra (CCD) v senatu Massimo Palombi
na enem iz niza sestankov, ki jih je
imel v Rimu predsednik Slovenskih
krščanskih demokratov Lojze Peterle.

Peterle je predstavnika Slovenske
skupnosti povabil v Rim, ker je želel
odkriti in poglobljeno obravnavati tu-
di odprta vprašanja Slovencev v Ita-
liji. Palombi, ki je poročevalec veči-
ne za finančni zakon v senatu, je de-
jal, da bodo za zagotovitev omenjenih
sredstev po možnosti uvedli posebno
postavko ali pa bodo odobrili resolu-
cijo, ki bo ustrezno obvezovala vlado.

Kot piše v tiskovnem poročilu Ssk,
sta Peterle in Breclj problem prispev-
kov za slovensko manjšino sprožila tu-
di na srečanjih z drugimi predstavniki
italijanskega političnega vrha, na ka-
terih je bil sicer govor še o nujnosti
organske in pravične zaščite sloven-
ske manjšine, o ohranitvi in prostem
razvoju gospodarskih dejavnosti Slo-
vencev v Italiji, kakor seveda tudi o
odnosih med Italijo in Slovenijo. Sre-
čala sta se s tajnikom Italijanske ljud-
ske stranke (PPI) Rocom Buttigli-
nejem in njegovimi najožjimi sodelavci,
z načelnikom skupine iste stranke
v poslanski zbornici Beniaminom An-
dreatto, s predstavnikoma Demokrati-
čne stranke levice (PDS) Pierom
Fassinom in Gian Giacomom Migo-

nejem (slednji je tudi predsednik se-
natne komisije za zunanje zadeve), z
načelnikom skupine CCD v poslanski
zbornici Carlom Giovanardijem, s po-
slancem Severne lige (LN) Raulom
Lovisonijem, ki je tudi podpredsednik
poslanske komisije za zunanje zadeve,
ter s skupino parlamentarcev Južno-
tirolske ljudske stranke (SVP), kateri
je načeloval politični tajnik Siegfried
Brugger.

Na teh srečanjih je prišla močno
do izraza potreba po vsestranskem iz-
boljšanju odnosov med Italijo in Slo-
venijo ob polnem spoštovanju dosto-
janstva in zakonitih koristi obeh strani.
Italijanski politični predstavniki so
z velikim zanimanjem sprejemali po-
glede, ki jih ima o tej problematiki vo-
ditelj SKD. Posebna pozornost pa je
bila, kot rečeno, v pogovorih name-
njena nerešenim problemom slovenske
narodnostne skupnosti v Italiji.

Tajnik Ssk je spomenico o njih iz-
ročil vsem sobesednikom, ki so se za

Iz vsebine:

Zoran Sosič o kraškem parku (str. 3)

a.b.: Po Bocnu (str. 3)

Ob 70-letnici Goriške
Mohorjeve družbe (str. 5)

marsikaj konkretnega tudi obvezali.
Breclj je med drugim opozoril, da bi
moral biti vsak čas ponovno vložen
v parlamentu zakonski predlog za glo-
balno zaščito Slovencev v Italiji, ki
so ga pred dobrim letom skupno izde-
lale vse najpomembnejše komponente
slovenske manjšine. Na pogovorih
so poleg predstavnikov manjšin in le-
vice podporo predlogu oziroma pod-
pis za njegovo predložitev obljubili tu-
di vidni predstavniki Ljudske stranke
(PPI), Severne lige (LN) in Krščan-
skodemokratskega centra (CCD).

Kaj se dogaja v Kmečki banki v Gorici?

Pred nekaj dnevi nas je Marko
Waltritsch v Primorskem dnevniku
spomnil, da sta 3. t.m. potekla dva
meseca, odkar Kmečko banko v Gorici
vodita komisarja, ki ju je imenovala
osrednja emisijska banka (Banca d'Italia).
Tega dne sta bila odstavljena
upravni in nadzorni odbor, kmalu nato
pa sta Kmečko banko morala zapu-
stiti dva vodila funkcionarja. Pred
kratkim je bil, kot smo slišali, nastavljen
nov ravnatelj, ki je prišel iz Vene-
ta.

Za široko italijansko javnost je
Kmečka banka eden tolikih denarnih
zavodov širom po državi in je komi-
sarska uprava gotovo ne more kdove-
kako vznemirjati. Povsem drugačno
pa je stanje pri nas, saj je Kmečka
banka denarni zavod, na katerega je
slovenska manjšina na Goriškem pred-
vsem čustveno navezana (kar je treba
vsekakor upoštevati) in je poleg tega
njen pomembni gospodarski dejavnik,
prav gotovo važna gospodarska po-
stojanka. Za člane Kmečke banke in
celotno slovensko manjšino v Italiji
ni torej vseeno, kaj se v tem denar-
nem zavodu dogaja pod komisarsko
upravo.

Sedanji molk nikakor ni opravi-
čljiv, kajti naša javnost ima pravico,
da je obveščena o delovanju denarne-
ga zavoda, da je informirana, kakšno
je njegovo »zdravstveno stanje« in ka-
ko poteka njegovo »zdravljenje«.

Ob uvedbi komisarske uprave smo
v našem listu odločno grajali pristojno
oblast, ker ni pokazala niti toliko ob-
čutljivosti, da bi pri imenovanju komi-
sarjev upoštevala znanje našega slo-
venskega jezika. Na ta očitek se je ta-
ista oblast kratkomalo požvižgala, saj
je izbrala za ravnatelja osebo, ki prav
tako ne obvlada slovenskega jezika.

Zato danes ponovno grajamo to
oblast in tudi glasno protestiramo. Na
dlani je namreč, da takšno ravnanje
ne koristi naglemu okrevanju Kmečke
banke, niti njeni zdravi rasti. Jasno
je dalje, da je takšno ravnanje krepka
zaušnica celotni naši manjšini, saj bi
kdo mogel upravičeno sklepati, da
med nami ni strokovno usposobljenih
ljudi za takšno delo in da tudi ni lju-
di, ki bi bili vredni zaupanja Narod-
ne banke (Banca d'Italia). To pa je
že diskriminacija, ki jo prepovedujeta
črka in duh republiške ustave.

D.L.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 15. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kraji pod Grmado v letih 1914-1918; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zbovovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 15.00 Pot-puri; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 16. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Zbovovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj sanja naš Peter, ko spi?« (Vera Poljšak); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.00 Potpuri; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 17. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«.

■ NEDELJA, 18. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Smetiščna zgodba« (Vinko Möderndorfer); 12.00 Srednjeevropski radijski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Alojz Rebula: »Po galeriji Herodotovih muz«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 19. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj; dr. Slavko Tuta; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Skrat Čevljerad«. (Piše Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave: Etnonacionalizem; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 20. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Marije Čoka; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Evald Flisar: »Ukradena hiša«, radijska igra.

■ SREDA, 21. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Srednjeevropski radijski obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marguerite Duras: »Ljubimec«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Prosojni kelih poezije (Irena Žerjal).

So vladi škodi dnevi?

Če bi v Italiji imeli normalne razmere, bi lahko napisali, da so vladi ministrskega predsednika Berlusconi dnevi škodi. Glede na splošno zmedo, ki je značilna za trenutne razmere, pa je vsaka napoved zelo tvegana.

Prihodni teden bi moral parlament dokončno odobriti finančni zakon, čemur naj bi takoj sledilo preverjanje znotraj vladnega zavezništva. To zahtevo je že pred časom bila postavila Severna liga, ena treh komponent vladne večine. Liga je poleg tega politična sila, ki ima v parlamentu največ poslancev in senatorjev (skupaj kakih 180). Njen glavni voditelj Bossi se že dalj časa pritožuje, češ da Berlusconi vlada ne izvaja skupno sprejetega programa in da je zlasti neobčutljiva za temeljno programsko točko Severne lige, to je za federalizem. Pred dnevi se je celo zgodilo, da se je viden Ligin član, minister Spironi, odpovedal nalogi, naj pripravi zakonski osnutek o federalni ureditvi države.

Ko se v javnosti še ni polegel mučen vtis, ki ga je bil povzročil odstop sodnika Di Pietra, ki je bil gonilna sila v okviru milanske akcije »čistih rok«, je v javnost kot strela z jasnega treščila vest, da se je za enak korak odločil predsednik tiste sekcije kasacijskega sodišča, ki je bilo sklenilo, da milansko sodišče ne bo sodilo skupini častnikov in podčastnikov finančne straže, obtoženih, da so prejemali podkupnine. Ta sodnik se piše Valente in je, kot Di Pietro prej, sklenil, da ne bo več opravljal sodnijskega dela.

V italijanskem sodstvu očitno močno vre, saj se tako v Milanu kot v Palermu (in tudi drugod) ne morejo sprijazniti z ravnanjem pravosodnega ministra Biondija, ki je odredil pregled delovanja

državnih pravdnistev v obeh omenjenih mestih. To je imelo za posledico, da sta proti ministru javno in odločno nastopila državna pravdnika v Milanu in Palermu in označila ministrov ukrep za vmešavanje v pristojnosti sodstva in celo za odkrito obliko pritiska, če že ne kar ustrahovanje sodne oblasti. Gre za očitke, kakršnih še nismo slišali v življenju republike, kar bi lahko celo imeli za začetek konca pravne države.

Medtem so javni tožilci v Milanu zališali predsednika vlade Berlusconi, ki mu očitajo, da je bil kot predsednik Fininvesta obveščen in morda celo odobril izplačilo podkupnine skupini finančnih stražnikov. Tako naj bi finančni stražniki leta 1989 prejeli od podjetja Videotime 100 milijonov, od založbe Mondadori 130 in od zavarovalnice Mediolanum 100 milijonov. Med prejemniki tega denarja naj bi bil tudi general finančnih stražnikov Cerciello. Berlusconijev brat Paolo je v tej zvezi že tudi uradno obtožen.

Predsednik vlade je spet izjavil, da s to zadevo nima nič skupnega in da ni nikdar nikogar podkupil. Njegovo zaslišanje je na sodišču v Milanu trajalo nič manj kot sedem ur.

Kaj se bo zgodilo v prihodnjih dneh? Odločilno bo ravnanje Severne lige. Če se bo ta odločila za vladno krizo, se ji predsednik ne bo mogel izogniti. Kaj pa potem? Odločilno bo vsekakor ravnanje državnega poglavarja, ki je edini pristojen tako za imenovanje novega mandatarja kot za razpis novih političnih volitev. Zmeda v notranji politiki pa silno negativno vpliva na valutno tržišče. Tako je nemška marka dosegla nov višek, saj je v terek veljala 1.042 lir.

D.L.

V skladu z »goriškim duhom«

◀■■■▶ povabili v Gorico kot predsednika Slovenskih krščanskih demokratov. Njegova drža pa je bila vseskozi državniška, kar mu je — kot smo slišali na lastna ušesa — priznal na koncu srečanja tudi marsikateri njegov politični nasprotnik.

Že na začetku svojih izvajanj je naglasil, da je Sloveniji v stikih z Italijo najprej in predvsem pri srcu stanje slovenske manjšine. Obžaloval je, da po toliko letih še ni bil odobren zaščitni zakon za našo manjšino. Izrazil je prepričanje, da bo takšen zakon upošteval tudi Slovence v Beničiji, Reziji in Kanalski dolini, ki po besedah bivšega poslanca Colonijsa niso več ljudje »daljnega slovanskega izvora«. Manjšinam je treba zagotoviti — je dejal — evropske standarde zaščite.

O glavni točki »okrogle mize«, to je o vstopu Slovenije v Evropsko zvezo oziroma njenem pridruženem članstvu, je bilo izjavljanih italijanskih politikov jasno razvidno, da se to vprašanje ne bo uredilo, ne da bi Italija in Slovenija našli kompromisno rešitev za »zapuščeno imovino«, to je za nekdanje imetje optantov oziroma ezulov ali prebežnikov.

O tem so govorili že omenjeni bivši poslanec Coloni, bivši zunanji minister, poslanec Andreatta in podpredsednik poslanske komisije za zunanje zadeve, član Severne lige Lovisoni. Andreatta je predvsem pojasnil, da gre v bistvu za to, da se sinovom oziroma vnukom optantov in ezulov omogoči ob koncu tedna bivanje na domovih njihovih dedov ali pradedov, medtem ko je poslanec Lovisoni govoril o priznanju pravice dočasne posesti teh domov, ali o možnosti, da bi Unija Italijanov dobila nekaj tega imetja v posest in ga dajala v uporabo prizadetim. Vsi pa so priznavali, da gre za zelo kočljivo vprašanje, ki ga ne moreš lahko pravno urediti. Peterle je pripomnil, da prihaja tu v poštev predvsem človeška občutljivost.

Priznati moramo, da je pogovor potekal dostojanstveno in povsem v skladu z znanim »goriškim duhom«, ki je v težavnih povojnih letih omogočil, da je ljudstvo na obeh straneh meje na Goriškem vendarle znalo najti skupen jezik o marsikaterem vprašanju.

* * *

Konec tega tedna bo na Padričah potekalo dvodnevno srečanje ob 20-letnici Slovenskega raziskovalnega inštituta Slori. Otvoritev posveta bo v petek, 15. decembra ob 15. uri, nadaljevanja pa bo v soboto ves dan.

Na sliki (foto Kroma) z leve: Lovisoni, Bratina, Andreatta, Brancati, Peterle in Coloni

Zoran Sosič, predsednik Združenja zasebnih kraških lastnikov

»Novi zakon o Kraškem parku mora povezati naravo in človeka«

Kras mora upravljati človek, ki je na tej zemlji stoletja živel in jo ohranjal. Zato mora bodoči zakon o Kraškem parku upoštevati tudi lastnike zemljišč. To je bila vodilna misel, ki je prišla do izraza na posvetu v organizaciji Združenja zasebnih kraških lastnikov. Srečanje je potekalo v soboto, 10. decembra, v centru za znanstvene raziskave na Padričah, naslov pa je bil: »Zasebna uprava parka: edino učinkovito sredstvo za razvoj in ohranjanje teritorija«. Poleg predsednika Združenja Zorana Sosiča so spregovorili še trije italijanski izvedenci, ki so posredovali izkušnje o tem, kako so parki urejeni drugod po Italiji.

Zoran Sosič je v intervjuju povedal, kakšne namene in načrte ima Združenje zasebnih kraških lastnikov, ki želi sodelovati pri upravljanju Krasa. Že prav, da bi teritorij upravljala Kraška gorska skupnost, je dejal, vendar to ni dovolj. Sodelovati bi morali tudi jusarski odbori in predstavniki lastnikov, torej tisti, ki imajo z zemljo neposreden stik.

Kako ocenjujete ta posvet? Ali je prinesel kaj koristnih napotkov za vaše bodoče delo?

Mislim, da smo iz dvorane vsi odšli nekoliko bogatejši, saj smo izvedeli tudi za izkušnje drugih, oz. kako teritorij upravljajo drugod po Italiji. Marsikaj je takega, kar lahko izkoristimo tudi pri nas. Predsednik Parka Dolomiti d'Ampezzo Ugo Pampanin je podal izkušnjo iz Cortine d'Ampezzo, kjer je stanje močno podobno našemu, tako po zgodovinskih okoliščinah, saj so bili ti kraji prav tako pod avstroogrsko upravo, kot po prisotnosti narodnostne manjšine, to je ladinške. Lastniki v Cortini so vsekakor dosegli, da so sami postali upravitelji parka. To je bilo seveda mogoče le po dolgoletnih bojih in prizadevanjih. Gre vsekakor za izkušnjo, ki jo lahko jemljemo za zgled.

V Parku Colli Euganei je stanje spet drugačno, kot nas je informiral ravnatelj Umberto Frank. Tam ni družin narodnostnih skupnosti. Dejstvo pa je, da je bil park vsiljen z vrha, upravljajo pa ga javni upravitelji, ki nimajo neposrednega stika s teritorijem. Tako prihaja do konfliktov med političnimi upravitelji in ljudmi, ki so lastniki zemlje.

Pristojna deželna komisija je v tem času povabila predstavnike različnih strank in organizacij na razgovor o načrtovanem Kraškem parku. Vi doslej na ta srečanja niste bili vabljeni.

Res nas doslej na te sestanke niso vabili. To je ponoven dokaz, da naša deželna uprava namenoma izključuje iz pogovorov lastnike zemljišč. Napravili smo že več poti in se obrnili tudi do predsednice vlade gospe Guerra, vendar doslej nismo naleteli na noben odziv. Tudi zato smo organizirali to srečanje, da bi javno povedali naše želje in informirali javnost o tem, kako parke urejajo drugod po Italiji.

V svojem posegu ste omenili tudi vsedrjavni zakon št. 97 z dne 31.1.1994, ki uresničuje evropska določila o goratih območjih. Za-

kon, kot ste povedali, izrecno omenja enakopravno sodelovanje organizacij krajevnega prebivalstva in predstavnikov avtonomnih družinskih skupnosti pri upravljanju in odločanju o prostorskem načrtovanju. To pa je čisto nekaj drugega od tega, kar skušajo politične sile uveljaviti na krajevni ravni. Če bi bil sprejet tak zakon o Krasu, ki bi omejenim določilom nasprotoval, bi se lastniki lahko sklicevali nanj?

Seveda, vendar iz prakse vemo, da se navadno takšne sodne poti vlečejo zelo na dolgo. Prizadevati si moramo za to, da bo lastnikom priznana možnost soupravljanja že takoj z načrtovanjem novim zakonom, ki mora po-

Novembrsko srečanje manjšinskih strank alpskega loka je gotovo vzbudilo veliko zanimanja in pričakovanja med pripadniki manjšin samih. Gre nedvomno za pomemben dogodek, h kateremu je pametno se spet povrniti, tudi če je naš list o tem že obširno poročal.

Srečanje samo je bilo važno najprej zato, ker je Južnotirolska ljudska stranka s tem stopila jasno in odločno na pot medmanjšinske povezave. SVP je gotovo največja in najmočnejša manjšinska stranka v Italiji tudi s težo svojih izvoljenih predstavnikov, od onih na pokrajinski ravni v Bocnu do rimskega parlamentarne zastopstva (ima skupno šest poslancev oz. senatorjev). Poleg tega ima tudi evropskega poslanca, ki ga sicer izvoli po posebnem volilnem mehanizmu v povezavi z vsedrjavno stranko (sedaj z Ljudsko — PPI). Res pa je, da je do sedaj ta stranka raje delovala sama brez večje povezave z drugimi manjšinami. To pa je ni oviralo, da ne bi že v preteklosti podpirala tudi zakonske osnutke v korist slovenske manjšine in predloge naše slovenske stranke. Njeno izolirano nastopanje pa go-

vezovati obe komponenti: naravo in človeka. Treba je namreč zaščititi tudi človeka in njegovo avtohtono kulturo, ne le drevesa, cvetja ali živali. Kot je dejal eden od predavateljev, Ugo Pampanin, se večkrat dogaja, da se zahteva zaščita na primer za 2 tisoč gamsov, 7 tisoč ljudi in njihova kultura pa se sploh ne omenjata.

Kakšne stike pa ima Združenje zasebnih kraških lastnikov z naravovarstvenimi organizacijami?

Povedati moram, da z njimi nisimo imeli veliko stikov. Večkrat smo

se sicer srečali in razpravljali o teh problemih. Dobili smo tudi skupen jezik, vendar smo vedno znova ugotovili, da gre raje vsak naprej po svoji poti. Sam pa mislim, da bi morali naravovarstveniki sodelovati z lastniki zemljišč, saj nam je osnovni cilj skupen — obojim je namreč pri srcu zaščita narave. Nam seveda še bolj, saj gre za našo zemljo.

Kakšni pa so načrti vašega Združenja za bližnjo bodočnost?

Naši načrti so in ostajajo vedno isti: vztrajali bomo pri svojih zahtevah, da smo prisotni, ko se odloča o naši zemlji, ter da lahko predstavimo svoje načrte in predloge. Kot je na našem posvetu dejal podpredsednik deželne sveta Miloš Budin, je bilo v osnutku za Kraški park predlagano, da bi park upravljala Kraška gorska skupnost. Mi nimamo nič proti temu, vendar poudarjamo, da je KGS politična organizacija. Pri upravi pa morajo nujno sodelovati tudi ljudje, ki so z zemljo neposredno povezani.

ČESTITAMO!

Družina Dimitrija Žbogarja iz Devina je dobila prvorojenčka Petra. Srečnim staršem iskreno čestitamo za veseli dogodek, malemu Petru pa želimo mnogo krepkega zdravja.

Uredništvo in uprava
Novega lista

Dimitriju in Marini, ki se jima je rodil Peter, iskreno čestitata družini Draga Legiše in Sava Ušaja.

PO BOCNU

tovo ni moglo krepiti sicer trdne povezave manjšinskih strank, pri čemer je imela vlogo glavnega pobudnika Union Valdôtaine, pri evropskih volitvah pa Sardinska akcijska stranka (ki je pri zadnjih volitvah iz znanih razlogov izpadla).

Bocenski sestanek je bil torej prvi nov in skupen korak za sodelovanje vseh glavnih manjšin v Italiji. Temu bo še v novem letu sledilo drugo srečanje, ki bo verjetno v Dolini Aosta. To pomeni, da se začeto delo nadaljuje in pravzaprav postavlja na stvarne temelje. Pred nami vsemi je veliko problemov. Predvsem novo gledanje na manjšine (dovolj, da spomnimo na našo!) s strani nove desničarske in od novofašistov močno pogojene vlade in njene večine. Zato je prej kot slej nujno potrebna močna in odločna skupna fronta vseh narodnih manjšin in iskrenih avtonomistov za doseg skupnih ciljev!

Odmevi na bocenski sestanek so bili zelo pozitivni. O njem so veliko poročali dnevnikarji in tednikarji, pa še radiotelevizije. Tako

tudi seveda in v prvi vrsti manjšinska glasila. Med temi lahko beremo komentar, ki ga je napisal predsednik Union Valdôtaine Alexis Bétemps v strankinem tedniku, kjer med drugim piše, da pomeni to srečanje spremembo v politični strategiji SVP in odpira nove perspektive. Nadalje še poudarja: »V trenutku, ko so centralistične težnje italijanske države še posebno razvidne, v položaju nestabilnosti in politični zmedi, predstavlja ta sporazum za vse podpisnike in vse tiste, ki se prepoznajo v tej deklaraciji, pomembno orientacijsko točko.«

Upamo, da bodo stvari stekle po pravem tiru in v konstruktivnem duhu za vse sodelujoče in v res enakopravnem duhu za vse komponente. Le tako bomo spet oživili tisti zgodovinski duh, ki so ga naši slovenski poslanci v rimskem parlamentu ustvarili v prijateljskem sodelovanju z južnotirolskimi kolegi v dvajsetih letih do nastopa fašizma. Kot takrat skupaj slovenska lipa z južnotirolsko planiko, danes pa še ob trdni obrambi valdostanskega leva — v tem je naša pot za naprej!

a.b.

Z recitalom v SSG

Poklon Edvardu Kocbeku ob 90-letnici pesnikovega rojstva

Na sliki (foto Kroma) z desne: Lučka Počkaj, Mira Sardoč in Maja Blagovič

Slovensko stalno gledališče je svoje leto 1994 zaključilo z intimno, intenzivno, čeprav komorno predstavo. Obiskovalcem tržaškega Kulturnega doma je ponudilo v užitek pesniški večer ob devetdesetletnici rojstva Edvarda Kocbeka.

Prenos izrazite pesniške besede na oder, take, ki nastane samo v utrinkih navdiha in je torej izrazito individualno dejanje, je vedno tvegana stvar. Gledališče nosi sicer v sebi vedno pesniško os, vendar je udejanjenje pesnikove intimnosti, ki se izraža z verzom, vedno nekaj posebnega, prej namenjenega samotnemu branju kot pa uprizoritvi. Veliko je bilo že poskusov vizualnega utelešenja pesniške besede in večkrat smo bili priče neverjetnim padcem, kot tudi vrhunskim stvaritvam. Pesniški večer, posvečen Edvardu Kocbeku, je prej dosežek kot padec, za kar gre zasluga režiserju Vladimirju Jurcu, ki je opravil tudi izbor pesniških besedil. Komorna predstava na velikem odru **Globoko zgoraj ali visoko spodaj** se tako kaže kot intenzivno besedovanje pomenskih sporočil, s katerimi si je Kocbek prislužil nad vse vidno mesto na nebu sodobne slovenske poezije. Vladimir Jurc se je odločil za poudarek dveh Kocbekovih tematskih krogov: družbenega in eksistencialnega. Potegnil je rdečo nit, ki gre od opredelitve človeka kot zgodovinskega bitja do pesnikovih dilem in samospraševanja o svojem delu in početju. Na primerni sceni Marjana Kravosa in s smotrnim prenosom gibov in zornih kotov nastopajočih je recital zadobil tisto izvenprostorko, tako rekoč meta dimenzijo, da je poezija delovala prvobitno, se udejanjala z močjo Kocbekovega uma, njegovega intelektualnega in človeškega naboja.

Ni kaj reči: kljub vsej svoji komorni nastavi je predstava, kajti za to gre, delovala kot kontrapunkt odtujitvenemu in površinskemu času, poosebila besedo in Usodo. V tem je tudi njen

izziv, seveda če smo ga voljni sprejeti in se prepustiti nespektakularnemu zrtju v lastno intimo. Konec koncev je občutje, ki so ga ustvarili Mira Sardoč, Maja Blagovič, Lučka Počkaj, Aleš Kolar in sam Vladimir Jurc v manj kot uro trajajočem nastopu izstop iz vsakdanjosti in korak v svet, ki zavvedno ali nezavedno lebdi v nas, pod nami in visoko zgoraj. Skratka, gre za vstop v poezijo, ki je v vseh časih edina resnica človekove obstojnosti.

Marij Čuk

Natečaja revije »Mladika«

Revija »Mladika« razpisuje tudi letos dva nagradna natečaja, literarnega za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi, ter fotografskega za naslovno stran revije. Izdelke je treba izročiti najkasneje do 31. decembra 1994, oziroma jih poslati na naslov: »Mladika«, Ul. Donizetti 3, 34133 Trst.

Za XXIII. literarni natečaj veljajo naslednja pravila. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4). Opremljeni morajo biti samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov, naj bodo zaprti v kuverti, na kateri naj bo napisano isto geslo ali šifra. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani, ciklusi poezije pa naj predstavljajo samo izbor najboljših pesmi (največ 10).

Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univerzitetni profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, prevajalki in kritičarki prof. Diomira Fabjan-Bajc in prof. Ester Sferco ter odgovorni urednik revije Marij Maver.

Kar zadeva fotografski natečaj, tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije. Običajne teme so: narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki. Vsak udeleženec naj izbere največ tri izdelke in naj jih pošlje na zgoraj navedeni naslov s pripisom »Fotografski natečaj 1994«.

Nova kasetna ansambla Adria kvintet

V teh dneh je izšla nova glasbena kasetna domače glasbe »Pri nas doma« v izvedbi openskega ansambla Adria kvintet. Ansambel že vrsto let nastopa po vaških praznikih in prireditvah v zamejstvu in po Furlaniji. Leta 1993 je prejel zlato odličje na ptujskem festivalu domače glasbe. Glede na vedno večje povpraševanje občinstva so se člani ansambla odločili za izdajo lastne kasete. Glasbo so napisali poleg članov ansambla Zorana Lupinca in Petra Filipčiča, še sodelavca Fulvio Jurinčič in Dušan Porenta. Za večino besedil je poskrbel Saša Martelanc. Pomemben je bil tudi doprinos Mirana Košute, Atilija Kralja in Evalda Crevatina. Ob priliki ptujskega festivala je prišlo do sodelovanja z izkušenim pevcem Dušanom Kobalom iz Gorice, ki ima na kaseti vlogo glavnege pevcu. Pesmi so posneli v novem koprskem študiju Hendrix. Master so nato še obdelali v novem tržaškem študiju Trak, ki je poskrbel tudi za izdajo kaset na našem tržišču. V Sloveniji je kaseto izdala RTV Slovenija.

snemanje kakor tudi miks skrbno izvedena. Glavni pevec Kobal je zelo učinkovit. Pesmi so kvalitetne, duhovita »Pr' nas« pa daje kaseti še posebno domač pečat. Grotorej za kaseto, ki jo bo prijetno poslušati med temi decembrskimi prazniki. Dobiti jo je mogoče pri članih ansambla, v Tržaški knjigarni, v Katoliški knjigarni v Gorici in v Knjigarni Terčon v Nabrežini. Člani ansambla pa obljublajo, da bodo priredili tudi vrsto zabavnih koncertov po domačih društvih.

Silvia Švara

Nenadna smrt Rade Jelinčič

Na svojem domu v Piranu je v starosti 63 let iznenada umrla Rada Jelinčič, hčerka Zorka Jelinčiča. Skupno s polbratom Duškom Jelinčičem je uredila pravkar izdano knjigo očetovih spominov pri Goriški Mohorjevi družbi z naslovom »Pod svinčenim nebom — Spomini tigrovskega voditelja«. Knjiga opisuje lik, delo in trpljenje Zorka Jelinčiča pod fašistično strahovlado in njegovo veliko vlogo v narodno-obrambni in prosvetnem delu.

Tudi pokojna Rada Jelinčič je z materjo Fanico Obid prehodila trnovo pot številnih zavednih primorskih Slovencev. Zorko Jelinčič je v fašističnem zaporu presedel devet let. Ko je bil oče zaprt, je bila Rada Jelinčič z materjo konfinirana v Tricaricu v Bazilikati. Nato sta se morali preseliti v Celje. Po Jelinčičevem povratku iz zapore so se vrnila na Tolminsko, kjer se je leta 1940 rodila mlajša sestra Jasna, mati pa je na porodu umrla. Za njiju je nato skrbel teta Viki, saj je bil oče spet konfiniran v Iserniji in se je po propadu Italije vključil v Narodnoosvobodilno borbo ter iz Barija odšel v Jugoslavijo. Šele ob koncu vojne se je lahko vrnil v Trst.

Prizadetim svojcem pokojnice izrekata globoko občuteno sožalje tudi uredništvo in uprava Novega lista.

Posnetki so tehnično zelo dobri, kar pomeni, da sta bila tako

Predstavili knjigo Borisa Raceta

V okviru praznovanj ob 40-letnici SKGZ je pri založbi Devin izšla tudi knjiga »Razlogi za vztrajanje«, v kateri so zbrani zapisi iz osebnega arhiva in spomina Borisa Raceta - Žarka, ki je bil celi dve desetletji predsednik Zveze. Nekaj uvodnih misli je na predstavitvi povedal tajnik SKGZ Dušan Udovič, o nastanku dela in njegovi vsebini pa sta spregovorila urednik Marko Kravos in zgodovinar Boris M. Gombač, avtor spremne besede h knjigi. Prisoten je bil tudi avtor.

Kravos je poudaril, da nudi knjiga celosten pregled narodnostne problematike od petdesetih let dalje, in to iz najrazličnejših vidikov — od gospodarskega in političnega do vprašanj teritorija, asimilacije, etnične »bonifikacije«, manjšinske zaščite itd. Veliko podatkov v tem 500 strani obsegajočem delu doslej še ni bilo dostopnih javnosti, je poudaril. Gombač pa je menil, da nudi knjiga možnost komparacije dogodkov iz preteklosti in današnjih dni, ter še dodal, da delo Borisa Raceta izpopolnjuje znanje o preteklosti Slovencev v Italiji po vojni.

70 LET MED VAMI

Pomemben jubilej Goriške Mohorjeve družbe

Neprecenljivo bogastvo, ki ga je Goriška Mohorjeva družba ustvarila z izdajanjem svojih knjig, se nam kaže v teh dneh, ko bratovščina praznuje svojo 70-letnico in ko v slovenske domove prihajajo knjige zadnje knjižne zbirke. GMD je skozi vsa leta ostala zvesta svojemu poslanstvu, da izdaja in širi med Slovenci v zamejstvu dobre knjige, ki naj jim pomagajo ohranjati in utrjevati krščanske in narodne vrednote. Letos, ob tako pomembnem jubileju, se nam predstavlja z zelo kvalitetno zbirko knjig, med katerimi je tudi 20. snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona. S tem se zaključuje to tako pomembno in obširno delo, ki je bilo zasnovano leta 1974 kot največji dosedajšnji založniški in kulturni projekt v zamejstvu. Ta dvojni dogodek, tako 70-letnico neprekinjenega delovanja kakor zaključek izhajanja PSBL, je GMD proslavila v petek, 9. decembra, v Zavodu sv. Družine v Gorici.

Po dveh glasbenih utrinkih violonista Igorja Kureta, je tajnik GMD Marko Tavčar pozdravil prisotne in predal besedo škofovemu vikarju msgr. Oskarju Simčiču, ki je ob enem predsednik bratovščine. Ta je v svojem govoru spregovoril o vlogi, ki jo je GMD odigrala na Primorskem, posebej še v zamejstvu. V glavnih obrisih je orisal njeno zgodovinsko pot, od njene ustanovitve pod fašizmom, ko je bila Mohorjeva žarek skozi svinčeno nebo, vse do današnjih dni. Dejal je, da so jih hude razmere ločile od Celjske in Celovške Mohorjeve družbe, katerima se je toplo zahvalil za polovico od 140 let dolge poti, ki so jo skupaj prehodili. Nastanku Goriške Mohorjeve družbe so botrovale težavne razmere, v katerih so se znašli primorski Slovenci. Bratovščina je zato pod fašizmom delovala v skorajda nemogočih razmerah. Kljub zaplembam, prepovedim, procesom in konfinacijam, ki so prizadeli pomembne ljudi in sodelavce, pa je redno pošiljala na tisoče knjig v slovenske družine. Tako je v tem predvojnem obdobju opravljal splošno izobraževalno vlogo. Po drugi svetovni vojni pa se je GMD vsebinsko in tematsko vsestransko razvila, razširila krog sodelavcev in predstavljala predvsem tisti obraz slovenskega življa, ki ga je ozkost jugoslovanskih oblasti zamolčala.

Članica uredniškega odbora prof. Marija Češčut, ki je od samega nastanka PSBL spremljala njegovo razvojno pot, je orisala obdobje in razmere, v katerih je delo nastajalo, poudarila odprtost njegovega uredniškega odbora, saj je zamisel predvidevala, naj bi bile vključene v leksikon vse osebe ne glede na ideološko ali kakršnokoli usmeritev. Ob koncu svojega posega se je v imenu založbe zahvalila vsem sodelavcem, predvsem pa dolgoletnemu uredniku prof. Martinu Jevnikarju, kateremu gre zasluga, da je leksikon tako redno izhajal. Ta je pou-

daril pomembnost tega dela, posebno za zamejske Slovence, ki naj bi jim bil leksikon v spodbudo in oporo, obenem tudi ključ za vsakogar, ki se želi približati slovenski stvarnosti na Primorskem. Med drugim se je zahvalil neprecenljivi pomoči dr. Branka Marušiča, novogoriškega zgodovinarja in raziskovalca. Ta je nakazal nekaj misli in predlogov v zvezi z nadaljnjim izhajanjem tega velikega založniškega dela, od kazala gesel, do vsakoletnega dopolnjevanja.

Prisotne so nato pozdravili v imenu Celjske Mohorjeve družbe dr. Miloš Rybář, inž. Franc Katnik za Celovško Mohorjevo družbo, predsednik SAZU dr. France Bernik, ki je med drugim poudaril velik vpliv, ki ga je

PSBL imel tudi na sorodne izdaje v Sloveniji, dr. Jera Vodušek, podpredsednik Zgodovinskega društva, dr. Irene Mislej za Svetovni slovenski kongres in za Izseljeniško matico, senator Darko Bratina in predsednica SSO Marija Ferletič ter sekretar za Slovence po svetu dr. Peter Vencelj. Svoje pozdrave in čestitke so ob tem pomembnem jubileju pisno izrazili predsednik RS Milan Kučan, deželni odbornik za kulturo Tomat, novogoriški župan Tomaž Marušič in goriški nadškof Antonio V. Bommarco. Ob koncu je v imenu Katoliške knjigarne gospa Jerica Humar poklonila predsedniku GMD sliko v spomin na to slovesnost.

i.f.ž.

Na sliki: udeleženci proslave ob 70-letnici GMD

Uspešna Mala Cecilijanka

Na praznik Brezmadežne je bila v Gorici tradicionalna Mala Cecilijanka, ki jo že vrsto let prireja Združenje cerkvenih pevskih zborov. Letos je bila v Kulturnem domu, ki je bil prepoln občinstva. Nastopilo je skupno enajst zborov, od katerih je vsak zapel po tri pesmi. Uvodne misli o vlogi in pomenu otroških oz. mladinskih zborov je v imenu ZCPZ izrekla Anka Černic. Povezovala je Alenka Di Battista.

Nastopili so otroški pevski zbori Doberdob (vodi Lucija Lavrenčič, spremljajo gojenci SCGV E. Komel, Doberdob), mladinski pevski zbor Štandrež (Kristina Marussi, klavir Martina Nanut), otroški pevski zbor Štmaver (Nadja Kovic, klavir Tanja Kovic), otroški pevski zbor Ladjica iz Devina (Olga Tavčar, klavir Barbara Corbatto), mladinski pevski zbor Vrh. sv. Mihaela (Marjana Čevdek), otroški pevski zbor Kresnice iz Trsta, (s. Karmen Koren), otroški pevski zbor F.B. Sedej iz Števerjana (Valentina Humar, klavir Barbara Persič), otroški pevski zbor Plešivo (Tanja Kuštrin, klavir Irena Stubelj), otroški pevski zbor O. Žu-

pančič iz Štandreža (Elda Nanut, klavir Miran Rustja), otroški pevski zbor Rupa-Peč (Tanja Kovic, klavir Damjana Čevdek) in mladinski pevski zbor I. Trinko (Stanko Jeričijo). Pevska prireditev je prav lepo uspela in je porok za gojitev zborovskega petja tudi za bodoče.

Dolharjeva knjiga o Kugyju

Z naslovom »Od Trente do Zajzeze« in podnaslovom »Julius Kugy, slovenske gore in ljudje« je v teh dneh izšla knjiga, ki jo je napisal zdravnik in pisatelj Rafko Dolhar. Najnovejše delo, ki ga je izdala Goriška Mohorjeva družba, je posvečeno 50-letnici Kugyjeve smrti. Gre za monografijo oz. esej o njegovem odnosu do slovenskega Krasa in slovenskih hribov — Julijcev.

Dolhar je v knjigi osvetlil stike, ki jih je Kugy imel s svojimi vodniki po Julijcih, skoraj izključno Slovenci. Zgodovinsko je tudi uokviril borbo za »slovenstvo« naših hribov proti ponemčenju. V delu je tudi veliko citatov iz Kugyjevih spisov. Predstavitelj bo v četrtek, 15. t.m., v Katoliški knjigarni v Gorici.

Predstavitelj knjige Jurija Paljka

Pesnik in publicist Jurij Paljk je izdal zbirko poezij z naslovom »Nemir«. Delo je izšlo pri založbi Pegaz International iz Ljubljane. Gre za avtorjevo drugo pesniško zbirko. Prva, »Soba 150«, je izšla v Gorici pred osmimi leti.

Jurij Paljk piše tudi prozo. Svoje spise je doslej objavil že v raznih publikacijah na Primorskem, in to tako na italijanski kot slovenski strani meje. Poklicno se ukvarja s časnikarstvom.

Najnoveša zbirka »Nemir« vsebuje 55 poezij. Avtorja navdihujejo klasične teme. Kot je v spremni besedi napisal Igor Torkar, gre v teh poezijah za vračanje k provinjskim čustvom, kjer je smeh še vedno smeh in jok še vedno jok.

Predstavitelj bo v razstavnih prostorih Katoliške knjigarne na Travniku v Gorici v ponedeljek, 19. decembra, ob 18. uri. O avtorju in njegovem delu bo govoril pisatelj Igor Torkar.

»Voščilo v glasbi« za decembrske praznike

Bližajo se božični in novoletni prazniki... torej čas voščil in prisrčnih želja za vse najboljše v letu 1995.

S temi nameni prireja upravni odbor Kulturnega doma v Gorici svojevrsten celovečerni koncert »Voščilo v glasbi«, na katerem bo nastopil znani tržaški ansambel »Salon concerto« s posebnim »božično-novoletnim« programom. Izvajali bodo namreč dela svetovnoznanih skladateljev, kot so Offenbach, Schubert, Dvořák, Mascagni, Ketelbey in Kreisler.

Priložnostni koncert, ki sodi tudi v okvir 13. obletnice otvoritve slovenskega goriškega Kulturnega doma, bo na sporedu v četrtek, 15. decembra 1994, s pričetkom ob 20.30.

V teku je že preprodaja vstopnic za koncert, ki jih lahko dobite v uradu Kulturnega doma v Gorici (Ul. Brass, 20 — tel. 33288).

KATOLIŠKO
TISKOVNO DRUŠTVO
SLOVENSKI CENTER
ZA GLASBENO VZGOJO
EMIL KOMEL GORICA

V nedeljo, 18. decembra, bomo ob 11.30 slovesno odprli in blagoslovili nove šolske prostore na Drevoredu 20. septembra, 85. V sredo, 21. decembra, bo ob 20. uri glasbeno srečanje z učenci Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel ob odprtju nove komorne dvorane.

Vljudno vabljeni!

Kraški borjač, ograjen z berlinskim zidom

Zanimiv dogodek se je pripetil na Krasu letos jeseni, ko si je skupina mladih zamislila svojstven podvig. Postavili so na »nekem borjaču« tri šotore. Svetopisemsko: »Tebi enega, Eliju enega in naj bo še Mojzesu enega...« Plakati so nas vabili na neki Zamejski Woodstock, ki pa so kmalu doživljali svojstveno usodo. Eni so jih trgali, drugi so zraven lepili »kontra plakate«, tretji so se zapodili po vaseh in mestih in kogarkoli so dobili, so ga prepričevali, naj tja ne hodi, ker... Četrtri — in ti so bili najbolj zanimivi — pa so patroljirali pred »borjačem« pod berlinskim zidom in slučajne prišleke odganjali... Po kraško: »Roba da matti!«

Ob vsem tem smo lahko pridobili tudi neko spoznanje, ki pa ni nepomembno. Kajti spoznanja so vedno koristna!

Prvo spoznanje je, da v tem našem slovenskem zamejstvu obstajajo še borjači, ograjeni z berlinskimi zidovi (množina!), nad katerimi skrbno bedijo domači petelini, da bi vanje ja ne priletela kakšna sinička ali vrabec in bi skušala pozobati ostanek, ki so ga pustile pridne kraške kokoši. Kaj šele, če bi slučajno mimogrede prifrčal nad to oazo miru kakšen jastreb, četudi bi ostali petelini in kokoši nepoškodovane...

Varovanje lastnega prostora ali nedotakljivost nekega teritorija so poznali že v kameni dobi, ki je na Krasu pustila dovolj trdega gradbenega materiala. Zato se ne smemo čuditi, če tudi danes nekateri skrbno čuvajo to nedotakljivost. To se je dogajalo, se dogaja in se bo tudi v bodoče.

Vse skupaj pa je le zanimivo. Mimogrede, četudi je na Krasu megla in hladen večer in se na večer najlaže misli, še zlasti če se podaš na »špansir« po kraški gmajni, se zastavi tudi to vprašanje: »Kako je mogoče, da v neki družbi, o kateri vsaj vemo, da je demokratična, nekdo, kdorkoli že, skuša nad nekom izvajati nasilje!« Nasilje ni samo terorizem in podoben kriminal. Nasilje je tudi vsiljevanje kakršnekoli ideologije, posebej še preživete... Za čudo, mladi drovijo povsod tja, kjer vedo, da je neka muzika, ali kjer se nekaj dogaja, neglede kaj! To je bilo, je in bo.

Končno: »Če na neki glasbeni prireditvi govorijo tudi politiki, neglede kakšno stranko predstavljajo, ali je to slabo, če jih mladina sliši? Tisti, ki jih ne misli poslušati, lahko pleše ali pa sedi ob čaši piva...« Kaj tudi doma »oblastni« starši zapirate televizijo, ko se na ekranu pojavi vam nasprotna politična oseba? — Verjetno!

Res so nekateri v matični domovini politiko lahko tudi zavozili in če so jo, so mladi imeli priložnost vprašati, zakaj so jo in kaj mislijo naprej! Ali je to slabo? Je to nepomembno za mlade?

Zaključek je vsakakor zanimiv: »Kje živijo tisti, ki menijo, da mora

mladina misliti vedno samo tako kot oni? S tem se lahko srečuje dnevno vsak od staršev! Se vam dozdeva, da ni dobro, če mlad človek sliši več zvonov in ne samo tistega, ki ga ima domača budilka, ko ga zjutraj zbudi, da ne zamudi šole ali službe? Pravtako, zakaj bi moral poslušati samo vaško trobento, ko moleduje za časom, ki je že davno mimo in misli, da je na tem kamnitem Krasu še vedno leto 1945?«

Rad bi povprašal te čuvanje, ki so bedeli nad to prireditvijo, četudi je bila dezorganizirana, ali se postavljajo pred diskoteke, bare, osmice in agriturizme, da preprečujejo vstop mladim, ker je tam alkohol, tobačni dim in še kaj, kar je zanje škodljivo? Svetujejo jim, naj gredo domov, berejo dobre knjige in gledajo poučne filme, da fantje od daleč občudujejo lepe deklice in deklice postavne dečke... da bi se vsi tako kulturno formirali in ideološko neokuženo oblikovali, da bodo vsestransko vzorna, razgledana zamejska slovenska mladina, ponos naroda, ki doživlja tudi na kamnitem Krasu, kot tudi na Tržaškem, pa celo v Gorici in Števerjanu svoj narodni zaton... Tega gotovo ne bo delal nihče! Z načinom pa, ki so si ga »varuhi ideološkega kraškega berlinskega zida« zamislili in tudi spretno izpeljali, naj vedo, da so z mladimi manipulirali! — Od tu dalje pa je že novo poglavje: »Ali so ti naši mladi res taki osli, da se pustijo manipulirati? Ali pa ne vidijo nič in so že tako otopeni, da jih ne zanima nič več!« Tokrat so bili, vsaj večina, podobni psičku, ki ga elegantna dama vleče na vrvcu po mestu in ta uboga živalca komaj čaka, kdaj pride v park, da odtanka ob prvem drevesu... X

Presenečenja na upravnih volitvah v Sloveniji

SKD najmočnejša politična stranka!

V nedeljo, 18. t.m., bo v 91 občinah v Sloveniji drugi krog volitev za nove župane. V prvem krogu je bilo izvoljenih 56 kandidatov. Ti so namreč sprejeli absolutno večino oddanih glasov. Prihodnjo nedeljo bodo volili župane v obeh največjih slovenskih mestih, Ljubljani in Mariboru, kar zadeva območje ob državni meji z Italijo pa v vseh občinah, razen v Kopru, kjer je bil že v prvem krogu izvoljen za župana kandidat Združene liste (bivše ZKS) in pripadnik italijanske narodnostne skupnosti Aurelio Juri.

Znani pa so že izidi volitev za občinske svetnike (svetovalce). To pomeni, da že poznamo sestavo vseh občinskih svetov v slovenski državi.

Pri tem takoj pade v oči podatek, ki zadeva stranko Slovenskih krščanskih demokratov (SKD). Proti vsakega pričakovanju in kljub drugačnim napovedim je ta stranka prejela 18,1 odstotka glasov in postala najmočnejša politična stranka v Sloveniji. Število prejetih glasov se je v primerjavi z državnimi volitvami leta 1992 povečalo za nekaj manj kot 4 odstotkov.

Pravi zmagovalci na teh volitvah pa so Janševci socialdemokrati (SDSS), ki so postali tretja najmočnejša stranka na Slovenskem. Zbrali so namreč 13,9 odstotka glasov in v primerjavi z volitvami pred dvema letoma napredovali za kar 10,6 odstotka glasov.

Dobro se je na volitvah odrezala Slovenska ljudska stranka (SLS), ki je prejela 12,8 odstotka glasov in se s tem vrnila na položaje, ki jih je bila osvojila na prvih demokratičnih volitvah leta 1990, ko je nastopila še kot Kmečka zveza. Zeleni Slovenije so zbrali 3 odstotke glasov in poznavalci razmer pravijo, da je to zanje dober volilni izid.

Neugoden je volilni izid za Liberalno demokracijo Slovenije (LDS), sedajno najmočnejšo stranko v slovenskem parlamentu. V primerjavi z glasovi, ki jih je stranka ministrskega predsednika Drnovška bila prejela pred dvema letoma, je tokrat LDS zbrala 17,2 odstotka glasov (leta 1992 je bila dobila 23,5 odstotka). Nazadovala je torej za 6,3%. Združena lista (bivša ZKS) je v bistvu ohranila glasove, ki jih je bila prejela pred dvema letoma (13,5%). Velik porazenec na teh volitvah je stranka Zmaga Jelinčiča (SNS), ki je zbrala le 3,3% glasov, kar pomeni, da je nazadovala za 6,4 glasov. Velika večina volivcev je spoznala pravo bistvo te politične skupine in ji obrnila hrbet. Zagonetko predstavlja nova slovenska stranka, to je Demokratična stranka upokoencev Slovenije, ki je prejela presenetljivo veliko število glasov, kar je težko razumeti, če pomislimo, da je šlo za upravne volitve.

V primerjavi z volitvami leta 1990 in leta 1992 je tokrat bila volilna udeležba prav nizka (61,9%).

Ker so bile volitve po vsem državnem ozemlju, lahko rečemo, da je njihov izid verodostojna slika sedanjega političnega razpoloženja slovenskih volivcev. Politična razmerja so se bistveno spremenila in bi slovenski parlament imel po teh volilnih izidih tole sliko: SKD 19 poslancev; LDS 18; SDSS 15; ZL 14; SLS 12; DeSUS 4; Zeleni 3; SNS 3; Italijanska manjšina 1; madžarska manjšina 1.

SKS, SDSS, SLS in Zeleni bi lahko sestavili novo vladno koalicijo, saj bi ta lahko računala na podporo 49 od skupnih 90 poslancev. To je seveda teorija, čeprav drži, da bodo izidi teh volitev gotovo vplivali na nadaljnji politični razvoj v Sloveniji.

Kamnarska razstava v Nabrežini

Tudi letos ima velik uspeh razstava kamnitih izdelkov, ki jo prireja SKD »Igo Gruden« v društveni dvorani v Nabrežini. Razstava bo odprta še v nedeljo, 18. t.m., od 10. do 12. in od 16. do 20. ure. Na sliki vidimo predsednika Nevenka Grudna, ko odpira razstavo, ki so ji dali pomenljiv naslov KAMEN... (foto Kroma)

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu vabi na otvoritev razstave **FRANKA ŽERJALA »KRIŽEV POT«**, ki bo v ponedeljek, 19. decembra, ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v Trstu.

Zbor Jacobus Gallus prireja 4. zborovsko božično revijo, ki bo v nedeljo, 18. decembra, ob 18. uri v cerkvi na Montuzzi v Trstu. Sodelujeta zbor Alabarda (TS) in Podgora (GO).

Na gradu Kromberk pri Novi Gorici so slovesno predstavili novi, osmi zvezek Enciklopedije Slovenije. To pomembno znanstveno in kulturno delo je izšlo pri Mladinski knjigi iz Ljubljane, predstavitev pa je založba organizirala v sodelovanju z Goriškim muzejem, Kulturnim domom in Goriško knjižnico Franceta Bevka.

Pri koreninah slovenskega ljudskega življenja

Stenski koledar **Dušni obrazi slovenske krajine 1995** je nekaj posebnega. Njegov avtor Andrej Žigon, na Notranjskem znani pevec, filozof, vernik, fotograf, bard, vagabund je z močno intuitivno silo v svoj fotografski objektiv ujel že skoraj popolnoma pozabljene izvirnosti Slovenije. Na trinajstih barvnih listih velikega formata (33,4 x 49 cm) se razkriva razgled na osnovnice slovenskega bivanja. V izvirnih motivih se zaleskehta sredi potrošniških in politikantskih postoritvev preveč pozabljeno. Odkrivamo zakrite motive prelestnih lepote Slovenije od ožje Žigonove domovine v Logatcu vse do simboličnega jedra slovenske duhovnosti, Prešernovega spomenika pri Tromostovju v Ljubljani. Razgled pa se istočasno odpira na pozabljene Slovence v od vseh združenih politikov **pozabljene Slovenije**: na vaške posebneže, bolne in lačne Slovence, kmete in kmetice v odročnih dolinicah ob kupu drv za bodočo zimo, ki bo morda ostra in

V tržaški občinski galeriji so odprti razstavo z naslovom »Našli boste otroka«. Gre za umetnine iz zbirke občinskega muzeja za zgodovino in umetnost ter za stare dragocene biblije iz škofijske knjižnice. Razstava bo odprta do 2. januarja 1995, na ogled pa bo vsak dan od 10. do 13. in od 16.30 do 19.30.

za marsikoga neprizanesljiva. Nahačamo se na samotnih stezah in na odročnih stranpoteh. In vendar veje iz novega stenskega koledarja srečna radost. Skozi vse slike se preliva veselje do življenja sredi čudežne domače pristnosti. Spremljajo nas nasmejani otroški obrazi, starci in starke dihalo sproščeno, še na smrt bolni se je nasmešnil. Sveže dišijo domača jabolka. Čez **Dušne obraze slovenske krajine se namreč razvija božja svetloba večnega upanja**. Vse to in še več je dodatno polepšano v verzih in citatih iz domačega (Prešeren, Gradnik) in svetovnega pesništva in utemeljeno z izreki iz Svetega pisma. Marsikateri posebni verz je prispeval tudi sam Andrej Žigon, avtor več pesniških zbirk. Celotni izkupiček od prodaje omenjenega stenskega koledarja je namenjen boju proti zasvojenosti slovenske mladine z mamili, za katero med drugim skrbita Slovenska Karitas in Skupnost srečanje.

Stenski koledar, ki ga je oblikoval Matjaž Žnidaršič, je založila logaška družba Naklo.

Vabimo vas, da **Koledar** naročite. Razveselil bo vaše oči, hkrati pa boste naredili dobro delo, pomagali boste najbolj izgubljenim. Cena koledarja je 9 nemških mark. Naročite ga lahko na naslov: **Naklo**, Notranjska 14, 61370 Logatec, Slovenija.

Lev Detela

Nemški prevod slovenskega romana o prekmurskih Ciganih

V času velikih evropskih povezovalj je vedno aktualnejše vprašanje, ali bo manjšim narodom in etničnim skupinam sredi industrijsko-tehnokratskih in politično-birokratskih asimilacijskih procesov uspelo ohraniti karakteristično samosvojest.

Morda ni slučaj, da tudi v osrednji slovenski književnosti narašča zanimanje za posebnosti slovenskih obrobni območij.

Marjan Tomšič posega k primarnosti istrskih arhaičnih danosti, leta 1959 rojeni **Feri Lainšček** pa opisuje avtentično drugačnost panonskega Prekmurja.

Njegov roman, katerega naslov je avtor povzel iz pesmi **Vlada Kreslina** »Namesto koga roža cveti«, je v slovenskem prostoru knjiga uspešnica. Nedavno so v povezavi z nemško televizijo posneli po tem delu film, zdaj pa je pri celovški **Mohorjevi založbi** izšla nemška izdaja **Lainščkove** pripovedi o prekmurskih Ciganih.

Nemški naslov knjige je »Hálgato«, kar v madžarščini pomeni melanholično melodijo, tak vzdevek pa se je oprjel tudi glavnega junaka **Lainščkove** otožne pesmi.

S pomočjo arhaiziranega besedišča posega avtor v svojevrstni svet v Evropi poleg Judov stalno preganjanega naroda Romov in Sintov, ki mu

skozi dolga stoletja ni uspelo v duši zatreti starih velikokrat še nomadskih šeg in navad in se primerno asimilirati v tako imenovano civilizirano evropsko občestvo. Na primeru trpke usode glavnega junaka, muzikanta in posebneža, ter skupnosti ljudi, ki jim pripada, predstavi avtor neko skorajda skrito in zakrito, trpko, prepovedano, zatirano življenje na robu, ki iz konvencionalne posploševalne perspektive učinkuje kot nesmiselni in neprimerni anahronizem.

Pravzaprav se **Lainščkova** povest vključuje v močno tradicijo slovenskih subtilnih legend o preganjanih posebnejih od Cankarjevega »Hlapca Jerneja« do Kosmačevega »Tantadruja«, ki sta prav tako na razpolago v nemških prevodih. Morda se **Lainšček** ni znal izogniti nekaterim klišejem in sentimentalnostim, vendar se ni zmotil, ko ni mogel svojim melanholičnim baladnim junakom odrezati krepčilnega kruha v novi slovenski in evropski stvarnosti. Je to slabo znamenje ali pa le svarilo, da bodimo obzirnejši do našega drugačnega bližnjika?

230 strani obsegajoče delo je v nemščino spretno prevedla **Andrea Zemljič**. Knjiga je izšla v novi zbirki celovške Mohorjeve Slovenice, v kateri so pred tem natisnili prozi **Zarka Petana** in **Andreja Capudra**.

Lev Detela

Janko Jež

SPOMINI (20)

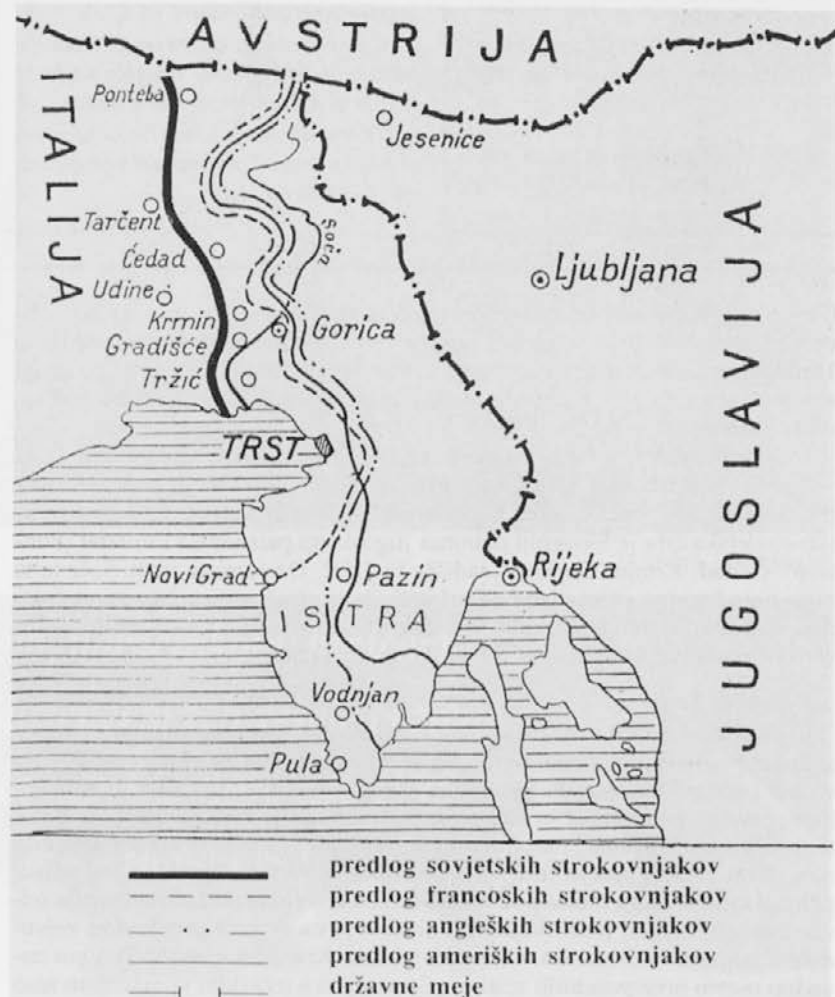
(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Le tako je bila mala Slovenija lahko bila kos fašistični Italiji in nacistični Nemčiji. Zato tembolj občudujem Žebota in mladino, ki mu je sledila, da je brez vsakih računov zaigral na tedaj edino možno in zgodovinsko zmagovito karto zedinjene in suverene Slovenije. Zame to ni bila nobena žrtev in niti nobena odpoved mojemu medvojnemu gledanju na slovenstvo v odnosu do Jugoslavije, kajti prepričan sem bil in to sem še danes, da brez Jugoslavije ne bi nikdar prišlo do zedinjene Slovenije in sicer najprej v Socialistični republiki Sloveniji in nato v demokratični Republiki Sloveniji. Jugoslavija je pomenila nujno, čeprav prehodno fazo v razvoju zgodovinske usode slovenskega naroda.

Spopad s pariško mirovno pogodbo
Sovjetsko-jugoslovanski predlog meje z Italijo

Dočakali smo kmalu čas, ko smo se po uvodnih razgibovalnih miselnih spopadih morali kar resno in odgovorno spopasti s samo pariško mirovno pogodbo. Dokaj hitro smo prišli do natančnih sporov o predlogih zahodnih zaveznikov glede na jugoslovanske zahteve. Jugoslovanska vlada je v zvezi z novo zahodno mejo z Italijo zahtevala priznanje črte Trbiž — Tržič, ki je v glavnem vključevala vse slovensko prebivalstvo vzdolž Soče. Izjema v tej narodnostni kompaktnosti se je odražala le ob ustju Soče, kjer je bilo prebivalstvo mešano. Italijanski življelj je tu dosegal 68% glede na Slovence, ki so tudi danes na tem mestu močno zastopani. Med Italijane običajno prištevajo na tem področju tudi Furlane in Bizjake. Bizjaki naj bi bili potomci Slovencev, ki so nekoč segali do samega Tilmenta. Slovenski kmečki življelj se je pod pritiskom napredujoče industrije in trdne strojno podprte obrtniške dejavnosti začel umikati proti desnemu bregu Soče in tu obtičal. Le redke kmetije ob Tilmentu in v zahodni furlanski nižini so še ostale v slovenskih rokah. Ime

Bruno Guštin nam govori o zamejskem balinanju

Bruno Guštin je načelnik balinarske komisije pri ZSSDI (Združenje slovenskih športnih društev v Italiji), predsednik balinarskega odseka pri Sokolu ter svetovalec pri federaciji F.I.B. (Federazione Italiana Bocce) — CONI za balinanje. Zato je najprimernejša oseba, da nam na kratko predstavi zamejsko balinanje. Z veseljem je odgovarjal na moja vprašanja.

Bi nam lahko na začetku predstavili delovanje zamejskega balinanja?

V ZSSDI imamo vpisanih na Tržaškem naslednje ekipe: Aurisina-Nabrežina, Sokol, Primorje, Kras, Kraški dom, Polet, Gaja in Zarja. Na Goriškem pa: Denica Vrh, Štandrež in Sovodnje. Letos Ricmanje se ni vpisalo; upamo, da bodo v bodoče spet aktivni. Poleti in spomladi imamo zamejsko prvenstvo za vsa naša društva. Tekmujemo po enojkah, dvojicah, trojkah, bližanje in obvezno zbijanje, tehnično zbijanje in četvorke. Tekme imamo po vsej Goriški in Tržaški, od aprila do septembra. Letošnji zmagovalci so bili člani Poleta, drugi Primorja, tretji Sokola, četrti pa Zarje. V ZSSDI imamo vpisanih skupno 250 članov, ki nastopajo na zamejskem prvenstvu. V ligo F.I.B. pa so vpisani: Aurisina-Nabrežina, Sokol, Polet, Gaja in Zarja.

Ima »naše« balinanje tudi kaj uspehov?

Poletu je lani za las ušlo napredovanje v B ligo, posamezniki Sokola so v C-1 ligi in so bili lani na državnem prvenstvu. Pri Gaji imamo nekaj res dobrih posameznikov. Uspešni smo tudi na mednarodnih turnirjih s Slovenijo in Hrvaško. Gotovo so to lepi uspehi.

Za vsakim uspehom se skrivata trud in marsikatero žrtvovanje...

Seveda, veliko se moramo žrtvovati. Na turnirjih npr.: če zmagas, moraš potem čakati do večernih ur (do 18. ali 19. ure), medtem ko si tekmovanje začel že zjutraj ob osmih. Velik problem so prostori. Mi imamo le igrišča na prostem, zato smo prisiljeni trenirati in igrati le spomladi in poleti. Edine pokrite steze v telovadnici pristaniških delavcev Ervatti očitno ne zadoščajo vsem potrebam. Dosti bolje je v Furlaniji, kjer imajo veliko število pokritih igrišč in zato boljše pogoje za tekmovanje, tudi na najvišji ravni.

Vadbenih prostorov dejansko ni. Kaj pa naraščaj?

Četudi bomo kmalu imeli v Samatorci dve novi pokrite balinarski stezi, lahko rečemo, da bo v tem pogledu še vedno »suša«. Drži pa, da nimamo dovolj naraščaja. Problema sta gotovo povezana. Balinanje naj bi se gojilo pozimi, ko bi imeli več časa in tako privabili nove sile in zapolnili vrzeli. Treba bi bilo tudi malo reklamirati, biti prisotni po šolah, imeti drugačen pristop, kot ga imajo recimo v Sloveniji, kjer gledajo drugače na to in imajo za to tudi primerna sredstva.

Kdor balina, ne dela to izključno za rekreacijo, temveč obstaja tudi agonistična — tekmovalna plat.

Gorazd Bajc

6. Primorski slovenistični dnevi bodo aprila na Opčinah

Primorski slovenistični dnevi, letno strokovno srečanje primorskih slovenistov z obeh strani meje, bodo prihodnje leto od 6. do 8. aprila na Opčinah. Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm, ki je tokratni organizator prireditve, in Meddruštveni odbor primorskih slavističnih društev vabita k aktivnemu sodelovanju sloveniste in druge, ki bi lahko s svojimi prispevki osvetlili katero od razpisanih tem.

Osrednji temi bosta posvečeni narodnostni problematiki ob 50-letnici osvoboditve.

Književna tema: Fašizem in primorska književnost

A) Obdobje od konca 1. do konca 2. svetovne vojne na Primorskem:

— primorski književniki in načini njihovega odzivanja na raznarodovalne pritiske,

— sledovi dobe v takratni književnosti;

B) Fašizem na Primorskem kot literarna tema v sodobni slovenski književnosti (npr. pri Pahorju, Rebuli...).

Predvidena vidika obravnave: literarno-zgodovinski in literarno-didaktični.

Jezikovna tema: Slovenščina ob zahodni meji danes

Govorno vedenje, spreminjanje govornih navad, zgodnja dvojezičnost, znanje slovenskega jezika pri slovenski mladini na obeh straneh meje: analiza stanja, problemi in ukrepi. Predvideni pristopi: sociolingvistika, psiholingvistika, analiza jezikovnih napak, jezikovna didaktika.

Okrogla miza: Razvijanje narodne zavesti v šoli — spoznavni odnos do jezika in naroda, pomen, ki ga ima ta odnos za posameznika in skupnost, razvijanje tega odnosa v šoli ter pedagoška vprašanja, ki se ob tem zastavljajo.

Temeljni referati naj trajajo največ 20 minut, ostali referati in prispevki za okroglo mizo pa do 10 minut. Pisno oblikovani prispevki (lahko tudi v razširjeni obliki) bodo kot vsa leta doslej objavljeni v reviji Primorska srečanja. Prijave z natančnim naslovom prispevka in tezami (največ eno stran tipkopisa) pošljite najkasneje do 1. marca 1995 na enega naslednjih naslovov, kjer dobite tudi morebitna pojasnila:

mag. Majda Kaučič Baša, Ul. Pisoni 11, 34126 Trst, tel. 040/575506

prof. Silvo Fatur, Zavod za šolstvo, Cankarjeva 5, Koper, tel. 066/21646.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu so predstavili knjigo prof. Janke Ježa »Brižinski spomeniki«, ki je izšla v italijanščini. Na sliki so (z desne) Paolo Parovel, avtor in prof. Martin Jevnikar, ki so sodelovali na večeru v DSI (foto Kroma)

Bizjaki — Bisiacchi si Furlani različno razlagajo. Šlo naj bi po mojem za preživele in pofurlanjene Slovence, ki naj bi živeli »bis lacs«, to je med vodama Tilmonta in Soče. Narodnostni vzpon Slovencev ob ustju Soče je bil po drugi svetovni vojni znaten. Kulturna žarišča imajo v Ronkah, Doberdobo in v samem Tržiču.

Jugoslovansko zahtevo po novi zahodni meji z Italijo vzdolž črte Trbiž — Tržič je podprla tudi Sovjetska zveza. To je lepo razvidno iz priložene skice. Zunaj te črte, torej v Italiji, naj bi ostali Tarcent in Videm. Ta jugoslovansko-sovjetska črta je Sloveniji oziroma Jugoslaviji priznavala Pontafel (Ponteba), Čedad, Krmin, Gorico, Gradišče in Tržič. Do samega ustja Soče je ta meja narodnostno utemeljena, le pri ustju je ta etnična meja bila spopolnjena s kratkim traktom razumljive in zagovorljive meje tudi z vida strnjene slovenske naselitve severozahodno od Trsta do Tržiča.

Položaj Trsta

Sovjetsko-jugoslovanski predlog o razmejivni med Jugoslavijo in Italijo je dodeljeval Trst Jugoslaviji. Ker je Jugoslavija predvidevala vključevanje Trsta v obliki sedme federativne republike poleg slovenske, hrvaške, bosansko-hercegovske, črnogorske in srbske, je računati, da je tudi Sovjetska zveza s tem soglašala. Slovenski narodni svet je računal s Trstom kot kantonalno ednico. To stališče je sprejel tudi Akcijski odbor. V Avstro-Ogrski je Trst užival položaj samosvojega mesta pod vodstvom od centralne oblasti na Dunaju odvisnega guvernerja. Janez Vajkard Valvazor je na svojem zemljevidu vojvodine Kranjske, natisnjenim v Slavi Vojvodine Kranjske, označil Trst kot navadno mesto brez posebnih znakov. Stražarji si s tržaškim vprašanjem niso belili glav. Meje z Italijo so zahtevali na Tilmentu. To stališče je v začetku,

kot sem že povedal, zastopal tudi Žebot; v okviru Akcijskega odbora pa je Žebot soglašal z mojim predlogom o meji Trbiž-Tržič vzdolž Soče.

Kaže, da se g. Ivan Avsenek ni nikdar ukvarjal s tržaškim vprašanjem. O tem sem se prepičal med uvodnimi razgovori za pristop skupine Brezigar-Vošnjak v Akcijski odbor. Glede Trsta je Avsenek enostavno izjavljal, da bo za priključitev Trsta k Jugoslaviji le v primeru, da bo s tem soglašala tudi Sovjetska zveza.

Francoski predlog

Francoski razmejivni predlog je glede meje nad Gorico soglašal s predlogom angleških in ameriških strokovnjakov. Od sovjetskega predloga se je na tem odseku zahodni predlog ločeval v tem, da je meja potekala tesno ob Soči, s čimer bi Italiji pripadlo vse ozemlje s Pontaflom, Čedadom, Krminom, Gorico, Gradiščem, Tržičem, Trstom, Miljami, Ankaranom, Kopro, Izolo, Piranom, Portorožem, Umagom in Novim Gradom, to je do reke Mirne. O angleškem in ameriškem predlogu lahko rečemo, da sta bila Jugoslaviji najmanj naklonjena.

Angleški predlog

Angleški razmejivni predlog je sovpadal in se križal s francosko črto tudi od Gorice do nekako nekaj kilometrov severvzhodno od Trsta in po zunanji strani sledil francoskemu loku, nakar se je strmo spuščal proti jugu, puščal Pazin Jugoslaviji, za Italijo pa določal še širok pas zahodne istrske obale, pri čemer bi Italija ohranila Vodnjan, Pulo, Premanturo in ves rtič Kamenjak brez Medulina.

(Dalje)